

גדליה גל

לשעבר יו"ר ועדת הכספים של
הכנסת

יונתן בשיא

לשעבר מנכ"ל משרד החקלאות
ופיתוח הכפר

גוברת ההכרה בחשיבותם של השדות החקלאיים כריאות ירוקות התומכות בסביבה העירונית | באדיבות הקרן העולמית לשימור חיות הבר

תוכן זה הוא חלק מרב-שיח. לחצו כאן לדיון המלא

ריאות ירוקות – מניפסט לחקלאות המאה ה-21

גיליון אביב 2013 / כרך 4(1) / חקלאות, קיימות וסביבה 3 בפברואר, 2013

בשנת 2001 הנחנו על שולחנו של שר החקלאות הצעה שנועדה לפתור שתי בעיות יסוד של החקלאות שזיהינו: מניעת מדבור (באותה תקופה – כמיליון דונם של שטחי חקלאות, בעיקר בנגב, לא היו מעובדים), והתאמת מחירי המים שמשלם המגזר החקלאי לעידן ההתפלה.

בבסיס תפיסתנו הייתה ההתייחסות אל החקלאות כאל ספקית של מוצר אקולוגי, שנועד לשמור על הריאות הירוקות של המדינה. סברנו כי סבסוד החקלאות באמצעות מחיר מים (שפירים) נמוך, הוא אבסורד כלכלי, שמחטיא את המטרה פעמיים: הוא מעודד צריכת מים – משאב לאומי שיש בו מחסור קריטי, ונוסף על כך אינו מעודד עיבוד קרקעות. סברנו כי יש להסיט את הסובסידיה מהמים – לקרקע. הסטה זו תעודד הרחבה של גידולים שאינם צורכים מים רבים, ותיצור למדינת ישראל ריאות ירוקות במקום שטחי מדבר מצהיבים. כך תושג תועלת הן לחקלאים הן לשאר אזרחי מדינת ישראל. במונחי אותם זמנים, הנחנו שייקור מחיר המים השפירים לחקלאי מ-80 אגורות ל-1.4 ₪ (מחיר המים העירוניים), יעמיד לרשותנו סכום שיאפשר לסבסד את עיבוד הקרקע שהוברה (הושארה ללא גידול) בשנים האחרונות.

נטרת החקלאות היא קודם כל לפרנס את העוסק בה. אך מעבר לכך, יש בה תועלת רבה לציבור כולו:

- שמירה על קרקעות המדינה.
- שמירה על מקורות המים.
- ביטחון באספקת מזון.
- שמירה על גבולות המדינה ופריסת אוכלוסייה.
- שמירה על שטחים פתוחים וירוקים.

הסוגיה האחרונה – שמירה על שטחים פתוחים וירוקים – מחייבת הרחבה. כידוע, החקלאות בעולם היא אחד הגורמים להצרת רגליו של הטבע, בהיותה הגורם העיקרי לאבדן בתי גידול טבעיים ולהקטנת אוכלוסיות של צמחים ושל בעלי חיים. נוסף על כך, השימוש בריסוסים קוטלי עשבים גורם (בדרך כלל על-ידי רחף) נזק לסביבה הטבעית שבקרבת השטחים החקלאיים. החקלאים, הסובלים לעתים מנזק לשדותיהם או למקנה שלהם (כתוצאה מפעילות של נברנים, דרבנים, חזירי בר, זאבים ותנים),

נעשו בשנים האחרונות מודעים יותר ויותר למחויבות שלהם לסביבה. למשל – הם מבינים שהרעלת בעלי חיים עלולה לגרום להכחדת אוכלוסיית הנשרים.

גם הממשלה מתחילה להבין כי אוכלוסייה עירונית צפופה, שהיא יצרנית גדולה של פחמן דו-חמצני, חייבת שתתקיים על ידה ריאה ירוקה, שתוכל לקלוט את הפחמן הדו-חמצני ולפלוט חמצן, לתועלת האדם ולבריאותו. וכך, המדינה מוכנה יותר ויותר לשלם תמורת המוצר הציבורי-אקולוגי, המאפשר להמשיך ולנשום במדינתנו הקטנה והצפופה.

בקרב החקלאים עלתה התנגדות עיקשת להצעתנו. שר החקלאות שלום שמחון, שניסה להוביל רפורמה בכיוון שהצענו, לא הצליח בכך. הכישלון נבע בעיקר מהרחבת המודל המוצע גם למים המלוחים והמושבים, וגם משום שהמודל היה אגרסיבי מדי, ולא אפשר תהליך של התאמה.

מאז, המצב בשטח הולך ומשתנה: כל השטחים שהוברו בעבר הפכו למעובדים, מסיבות שונות; מתקני התפלה נמצאים בתהליך בנייה, ואמורים לאפשר רווחה מסוימת לחקלאים תוך שנה או שנתיים. עם זאת, חובה על החקלאים להמשיך ולשאוף לסימביוזה בינם לבין הטבע. בעידן האדם העירוני, החקלאים הם היחידים הבאים במגע יום-יומי עם הטבע. עליהם חלה החובה – שהיא גם זכות גדולה: לשאת את הלפיד של החקלאות כמוצר אקולוגי וכריאה הירוקה של ישראל; לשאת את הלפיד של אלה השומרים על הטבע היום, למען המחר של נכדינו ונינינו.